

Fritt ord – till varje pris?

Av: Hanna Petersson NA17C

I artikeln ”Massiv polisinsats stoppade nazisternas marsch i Göteborg”, som var publicerad i *Svenska Dagbladet* 2017-10-01, skriver Frida Svensson om när Nordiska motståndsrörelsen (NMR) demonstrerade i Göteborg den 30 september 2017. Nazisterna försökte ta sig förbi polisen när de avvek från den tillståndsgivna rutten och våldsamheter utbröt. Samtidigt pressades polisen tillbaka av motdemonstranter och utsattes för stor press på två fronter. Flera personer, både nazister, bl.a. deras ledare, och militära motdemonstranter, greps av polisen misstänkta för olika våldsbrott. Svensson skriver att resultatet av demonstrationen blev våldsamt upplopp, allvarliga bråk, stenkastning, dragna polisbatonger och skadade personer.

När jag läser detta ställer jag mig frågan om det är rätt eller fel att extrema åsikter, såsom nazisternas, ska få uttryckas i t.ex. en demonstration. Det finns många skilda åsikter om detta. Många anser att alla ska få uttrycka sina åsikter även om åsikterna är obehagliga, men att det måste göras på ett ordnat sätt så att ingen känner sig hotad. Det finns dock även de som anser att nazisternas rätt att demonstrera måste förbjudas.

I Sverige har vi demokrati och inom ramen för det en grundlag om yttrandefrihet. Dock finns också många andra aspekter att ta hänsyn till i den här frågeställningen, och det finns inget enkelt svar.

I göteborgsfallet var den judiska församlingen, och många med dem, upprörda över att en nazistisk organisation, som per definition inte respekterar människors lika värde, har rätt att demonstrera. De anser att en sådan organisation inte borde vara laglig i Sverige, än mindre borde de få sprida sina åsikter i offentligheten. De fick medhåll av flera riksdagsledamöter som också har förfasat sig över att nazisterna får demonstrera. Göteborgspolisen har då svarat med en uppmaning till politikerna att läsa grundlagen. Om politikerna vill ha en förändring är det de som har makten att förändra lagstiftningen, polisen kan bara följa de lagar som finns.

Yttrandefrihetslagen innebär att du har rätt att tycka och säga nästan vad du vill i tv, radio och på internet. Däremot får det inte vara kränkande mot en annan person eller grupp.

Myndigheter får inte i förväg pröva om uttalandena är lämpliga och inte heller bestraffa medborgare enbart för att de ogillar vissa uttalanden. Dessutom har vi demonstrationsfrihet som definieras i den svenska grundlagen *regeringsformen*. Med demonstrationsfrihet menas rättigheten att demonstrera för eller emot något, i vilken fråga som helst. Den som anordnar en demonstration måste dock enligt *ordningslagen* ansöka om tillstånd hos polisen. Om det inte stör ordningen eller trafiken måste polisen godkänna demonstrationen, men de får bestämma villkor som krävs för att upprätthålla säkerheten, exempelvis tid och plats. Ser man frågan utifrån dessa lagar så är det alltså rätt att nazister får demonstrera och sprida sina åsikter, vilket de också fick godkänt att göra i Göteborgsfallet. Men de skulle ha följt den angivna rutten, vilket de inte gjorde.

De här lagarna är väldigt viktiga att vi följer för att demokratin ska fungera. Om vi förbjuder vissa åsikter har vi inte demokrati längre och då får vi ett antidemokratiskt samhälle, vilket t.ex. nazisterna vill ha. Å andra sidan blir frågeställningen om nazisternas rätt att demonstrera komplex och lite motsägelsefull, eftersom de drar fördel av vår demokrati och yttrandefrihet när de propagerar för ett antidemokratiskt samhälle. Med detta som bakgrund skulle man kunna tycka att myndigheterna borde ha rätten att avgöra vilka som får demonstrera. Dock skulle det vara oerhört svårt för dem att avgöra vilka åsikter som får vädras och vilka som ska förbjudas. Då är det bättre att alla får demonstrera tycker många, men att det sker under kontrollerade former och att det säkerställs att motargumenten också kommer fram i debatten.

I en demokrati ingår det att det finns tolerans mot de intoleranta. Dock måste det finnas gränser för den här toleransen, vilket är en svår gränsdragning. Demokratin måste kunna och vilja försvara sig mot vissa åsikter. Så hur försvarar vi demokratin bäst, är det genom att utöva den fullt ut eller är det genom att tysta ner och skydda medborgarna från antidemokratiska åsikter? Nazisternas demonstrationer leder till att de får mycket uppmärksamhet pga. den debatt som uppstår kring om det är rätt eller fel att de tillåts uttrycka sina åsikter. Det kan vara positivt för dem, vilket inte är bra. Samtidigt får de även mycket uppmärksamhet om de blir nekade till att demonstrera, och det finns då en risk att de får sympatiröster. Det är därför viktigt att de motsatta åsikterna kommer fram i motdemonstrationer och i media. På så sätt leder debatten i bästa fall till att vi får fokus på och kunskap om frågan, och att vi medborgare ser igenom nazisternas åsikter och istället tar in det som motståndarna uttrycker. Ett intressant citat i sammanhanget är från Voltaire som har sagt "Jag avskyr dina åsikter men jag skall göra vad som står i min makt för att du skall få hävda dem".

Det finns en risk att dessa lagar, som ger stor frihet, får konsekvensen att kränkande åsikter uttrycks. Det är anledningen till att vi har ytterligare lagar som är till för att skydda från dessa risker. En sådan lag är hatbrottslagen. Definitionen av ett hatbrott är att gärningspersonen utför angreppet med motivet hat eller fördomar mot en identifierbar grupp. Hatbrott är ett angrepp på de mänskliga rättigheterna och strider mot principen om alla människors lika värde.

Men var går gränsen för att det ska klassas som ett hatbrott? Att bära kränkande symboler, t.ex. hakkors, eller kränkande slagord i demonstrationer är exempel på hatbrott.

Att förespråka kränkande åsikter är däremot inte ett hatbrott, vilket kan tyckas konstigt. Det är till viss del ologiskt att det är tillåtet att förespråka handlingar som är förbjudna att utföra.

Dels för att det kan leda till antidemokratiska strömningar och att fler handlingar utförs, och dels för att själva propagandan också kan vara sårande och svår för människor att hantera.

Man ska också beakta att kränkande åsikter kan leda till att de kränkta grupperna får mindre frihet. Men är vi villiga att ge upp vår demokrati för att skydda alla mot att bli kränkta?

Många undrar, som sagt, varför vi inte förbjuder nazistiska organisationer. Det är väldigt svårt att lyckas med det. Det visar de misslyckade försöken i Tyskland, där de har olagligförklarat det nationaldemokratiska partiet, NPD. Problemet är att oftast återuppstår extremistpartier i en ny, lätt modifierad form. På samma sätt är det med förbudet att bära hakkors. Det har inte

inneburit att nazistiska symboler har försvunnit utan till att nya har uppstått. Att förbjuda vissa åsikter kommer alltså inte ändra det faktum att dessa åsikter finns.

Det finns en annan aspekt, än den om demokrati och yttrandefrihet, som är kopplad till frågan om nazisternas rättighet att demonstrera. Den aspekten handlar om medborgarnas säkerhet. Vid dessa demonstrationer uppstår det ofta mycket bråk och våld mellan demonstranter och motdemonstranter, vilket var fallet i Göteborg, pga. de extrema åsikterna och starka motsättningarna. Detta är dels farligt, men det handlar också om att det kräver stora polisinsatser vilket är dyrt för samhället. Det finns många som anser att det är en anledning till att deras demonstrationer bör förbjudas.

Sammanfattningsvis handlar denna fråga om hur vi upprätthåller demokratin och yttrandefriheten samtidigt som vi bekämpar hatbrott och upprätthåller säkerheten i samhället. Människor tycker olika och det finns många aspekter att ta hänsyn till – det finns inget facit.